

Súčasnosť obce

Obec Nová Vieska leží v strede Novozámockého okresu Nitrianskej župy. Jej nadmorská výška je 135 m. K obci patria aj usadlosti Arad s 30 domami a Réva s 12 domami. Počet obyvateľov k 1. januáru 2006 je 769. Národnostné zloženie obyvateľov: 11% slovenskej, 89% maďarskej národnosti. Vyznávajú kalvínske vierovyznanie. V Arade a Réve niekoľko rodín vyznáva evanjelickú a baptistickú vieru, 20% obyvateľstva katolícku vieru. Samospráva obce od r. 2002 pozostáva zo 7 členov: Irena Bitterová, Ladislav Búcsi, Szabolcs Búcsi, Gabriel Fűri, Peter Libárik, Gabriel Szabó a Valéria Gériová. Starostom obce je Róbert Kis.

Sesterskou usadlosťou obce od r. 1997 je Budaörs v Maďarsku a od r. 2004 Tóthfalu v Srbsku.

Nová Vieska i obe k nej patriace usadlosti okrem kanalizácie si vybudovali aj inžinierske siete. Je tu železničná stanica i pošta. Poloha obce popri hlavnej ceste medzi Novými Zámkami a Štúrovom zabezpečuje dobrú autobusovú prepravu. Autobus chodí aj do Komárna dvakrát denne.

V obci je základná škola nižšieho stupňa, v súčasnosti ročníky 1-4. navštevuje 19 žiakov. Materská škola je celodenná s 15 malými škôlkármi. V škole i v škôlke si svoje povinnosti vykonávajú dvaja a dvaja pedagógovia.

Výrobné družstvo v obci fungovalo do r. 1992, po transformácii sa rozpadlo na sedem menších jednotiek, z ktorých sú dnes činné dve. V Réve zanikla tehelná a ormocká jednota. Zmeny nastali aj vo výrobnom družstve Agroservis a v Selite s.r.o. Jedine roľnícke družstvo Hangás funguje i v súčasnosti na polovičnom území ako r. 1992. Využívajúc zákonom dané nové možnosti viac než polovicu katastra obce obhospodaruje 17 hospodárov. Zaoberajú sa hlavne klasickou poľnohospodárskou výrobou (jačmeň, pšenica, kukurica), ale poniektorí pestujú aj paradajky, tabak a dyne, s chovom dobytka sa zaoberá však len družstvo Hangás. V domácom hospodárstve je ešte 4-6 koní, 6-10

rožného statku, kd e-tu kozy a ovce. Do r. 2005 v obci fungovala malo-výroba spracovania trstiny v podniku Nadex.

Verejné zásobovanie zabezpečuje už len jeden obchod Jednoty so zmiešaným tovarom. Dve stolárske dielne v obci sú v súkromných rukách, okrem toho sú tu dva hostince, Hársfa a Naplopó.

V apríli 2006 bolo v obci zaznamenaných 42 nezamestnaných, t.j. 21,4% z celkového počtu práceschopných obyvateľov (na treťom mieste v okolí Štúrova, v Štúrove je 20,1%, v Náne 20,4%).

Krátka história obce podľa ročných období

1233 Prvá písomná zmienka o obci v kúpno-predajnej zmluve pod menom Ösztövér. Rozprestierala sa pravdepodobne na ľavom brehu potoka.

1263 Ďalšia písomná zmienka, vtedy už v majetku Honpázmányi-ovcov.

1295 Listina spomínajúca pustu Arad vo vlastníctve ostrihomského arcibiskupa.

1394 György Köbölkúty spustoší majetok Jánosa Forgácha.

1437 V hradnej listine kráľa Žigmunda sa spomína pod menom Újfalú, jej poloha pravdepodobne bola na pravom brehu potoka, v okolí dnešného kopca Paprét. Usadlosť obkolesuje zo severozápadu močiar a juhozápadne lesy.

1531 Majetok Báthoryovcov - vtedy vo veľkosti 4 port.

1570 V súpise tureckých sandžakov je zaznačená ako neobývaná usadlosť, pusta Arad je obývaná (platila 500 akčf dane).

1601 V súpise je zapísaná pod menom Kisújfalú a ležala na území dnešnej obce.

1647 Majetok Keglevichovcov s 3 portami.

1650 Uvedenie mena prvého duchovného v obci: András Farnady Hencz, reformáciu vyznávajúca cirkevná obec mala svoj vlastný kostol.

1664 V súpise tureckých vyberačov daní je spomenutých 60 osôb platiacich dane v 39 domácnostiach. Pusta Arad platila 1000 akčf.

1683 Poľské vojská vracajúce sa spod Viedne rozvrátili a vyrabovali dedinu.

1696 Majetok Pálffyovcov, 93 obyvateľov, držiteľom obce v zálohu je János Bottyán. Vyhnali duchovného, jeho miesto obsadil levita. Pustu Arad obsadia armalistickí zemaní.

1705 Počas Rákócziho oslobodzovacieho boja cirkevnej obci bol navrátený kostol.

1710 Obyvateľstvo pustoší morová nákaza.

1715 Pri sčítaní ľudu v krajine je zaznamenaných 16 domácností.

1731 Matej Bel v diele „Notitia Comitatus Strigoniensis“ spomína aj Novú Viesku v spojitosti plávajúcich ostrovov.

1766 Sčítanie ľudu - 96 dane platiacich v domácnostiach, 222 rodinných príslušníkov.

1768 V urbáriu Márie Terézie sú spísané majetky obce.

1783 Prestavba kostola.

1786 Založenie školy, 70 domácností so 476 obyvateľmi.

1787 Po Tolerančnom patente príchod prvého duchovného Jánosa Nagy, Arad je v majetku Törökovcov s 9 domácnosťami a 32 obyvateľmi.

1814 Odvodnenie močiarov a vytvorenie dnešného koryta potoka Paríž.

1828 Celokrajinné spísanie obyvateľstva - 80 domácností a 605 obyvateľov.

1835 Príchod duchovného Józsefa Kovácsa.

Pohľadnica z 20-tych rokov 20. storočia

Predstavenstvo obce v roku 1911

1850 Výstavba železnice Budapešť–Bratislava

1869 Sčítanie ľudu - 739 obyvateľov.

1873 Požiar v obci - okrem 10 domov zhorela

celá dedina.

1880 Založenie Dobrovoľného hasičského zboru, 753 obyvateľov.

1889 Príchod duchovného Lajosa Lénárta.

1895 Začiatok činnosti notára obce Sándora Salgóa.

1905 Na žiadosť zemepána k Novej Vieske pripojili Arad.

1911 Obnova školy.

1918 1. svetová vojna si vyžiadala 26 obetí z obyvateľov obce.

1921 Nová Vieska je pripojená k Československu.

1924 Príchod rektora Istvána Tótha.

1926 Rozparcelovanie majetku Ullmannovcov v Arade a Pálffyovcov v Novej Vieske medzi českými a slovenskými prisťahovalcami.

1927 Založenie slovenskej školy v Arade.

1930 Zvolenie duchovného pastiera Károlya Nehéza, vydanie

časopisov Hajnal a Kis-koszmály v Novej Vieske.

1932 Zorganizovanie Športového spolku (futbal).

1938 Nová Vieska je znovu pripojená k Maďarsku.

Pohľadnica

Pohľadnica

1945 2. svetová vojna si vyžiadala z obce 31 obetí a 4 domy boli poškodené.

1947 Vystahovanie a deportovanie 60 rodín, týkalo sa 200 osôb. Obec opustil duchovný pastier aj učiteľ. Vystahovaní do Maďarska sa nevrátili, z Čiech sa vrátili všetci.

1948 V Novej Vieske otvorila svoje brány maďarská škola. Príchod duchovného pastiera Istvána Hamara.

1949 Združstevnenie.

1970 Výstavba nového obecného úradu a pošty.

1979 Príchod duchovného Elemíra Rácza.

1980 Výstavba novej materskej školy pre 60 detí.

1990 Vybudovanie siete pitnej vody.

1991 Škola znovu otvára brány (1-4. ročníky), sčítanie ľudu - 914 obyvateľov.

1995 Vybudovanie siete pitnej vody v Arade a Réve, ďalej káblovej televízie v obci.

1996 Plynifikácia obce.

2001 Zvolenie reformovanej duchovnej Jolany Búcsiovej.

2004 Založenie obecného domu a amfiteátra.

2005 Pričlenenie usadlosti Réva k Novej Vieske, ktorá už od 2. svet. vojny verejnosprávne patrila k Novej Vieske.

2006 Prestavba hostinca Jednoty na kultúrny dom za podpory EÚ.

Spoločenské organizácie obce

V súčasnosti v obci funguje viac spoločenských organizácií, najviac členov a najväčšiu podporu má Telovýchovná jednota (predseda Ján Varga) a Spolok dôchodcov - 65 registrovaných členov (predsedkyňa Alžbeta Dobaiová, učiteľka na dôchodku). Miestna organizácia Červeného kríža má 15 členov (predseda Marta Szabóová), ktorá popri svojej činnosti prekvapí obyvateľov aj organizovaním ľudových a divadelných predstavení. Poľovnícky zväz sa stará o divú zver aj mimo katastra obce. Má 19 členov (predseda Csaba Geri). Urbárska spoločnosť zastupuje všetkých majiteľov obecných lesov (predsedkyňa Vilma Gulyášová). Spolok vinohradníkov obec má 68 členov (predseda Ondrej Mátyás) rieši dnes problémy tak pestovateľov ako aj výrobcov vína.

Dobrovoľný hasičský zbor má 56 členov (predseda Ladislav Búcsi), okrem prevádzania preventívnej kontroly napomáha aj v pohybovej kultúre mládeže. Základná organizácia Cse-

Vinohradnícke pivnice

Parížske močiare

madoku (predsedkyňa Helena Szabóová) zachováva tradičnú ľudovú kultúru - pravidelne usporadúva oberačkové slávnosti, má aj tanečný súbor. Treba spomenúť aj združenie rodičov tak

základnej ako i materskej školy, ktorí pomáhajú riešiť problémy týchto inštitúcií. Popri spoločenských organizáciách v obci funguje aj Občianske združenie za Novú Viesku, ktoré pomáha miestnym organizáciám zabezpečiť možnosti konkurzných konaní.

Prírodné rezervácie Novej Viesky

Najväčšie územie zaberá Národná prírodná rezervácia „Parížske močiare“, ktorá sa rozprestiera na 184 ha. Leží na teplom a suchom klimatickom území. Medzi chránené močiare bol začlenený od r. 1990 na základe Ramsarskej dohody. Na území zarastenom hlavne trstím hniezdia najmä vodné vtáky. Žije tu aspoň 100 druhov vtáctva. Z cicavcov sú rozšírené hlavne vydra a hraboš, z obojživelníkov tu žije viac druhov žiab, číky a užovky. Z rýb tu nachádzame najmä karasy, štučky, sumce a iné. Lokalita má medzinárodný charakter,

Alúvium

Drieňová hora

nakoľko tu prebiehajú vedecké medzinárodné ornitologické pozorovania a výskumy.

Druhou chránenou oblasťou obce je Alúvium potoka Paríž na 103 ha, ktoré je spoločné s obcou Strekov. Oblasť je zarastená hlavne trstím a vodným rastlinstvom. Je dlhá 3200 m a cca 250 m široká.

Tretou štátom registrovanou oblasťou je Drieňová hora. Rozprestiera sa na 9 ha nad vinicami obce. Územie je hlavne krovinaté, stromy nemá, iba kríky. Je chránenou oblasťou od r. 1964 a rozprestiera sa na parcele č. 2850/1. Podnebie má suché, teplé. Nachádza sa tu veľmi vzácne xeroténne rastlinstvo a živočíchy. Identifikačný kód je SkUEV0292.

Na území obce sa nachádzajú vinice na dvoch lokalitách. Približne na 90 ha v Novej Vieske sú vinice súvislé, kopcovité, južne položené s výhľadom na Dunaj. Nachádza sa tu takmer 120 prešovní, pivnice u väčšiny z nich pochádzajú z 19-20. storočia, sú vyložené kameňom.

Druhá vínná réva je tiež súvislá, rozprestiera sa na území Révy, taktiež južne položená na 5-6 ha.

V obci sa nachádzajú na 80 ha „Urbárske lesy“. Majiteľmi sú obyvatelia obce s nedeliteľným spoločným majetkom. Časť lesa tvoria agáty.

V katastri obce je aj niekdajší les Pálffyovcov, ktorý sa rozprestiera na spoločnom území s obcou Gbelce, dnes sú v štátnom majetku. Používateľom lesov sú Štátne lesy v Palárikove.

Náboženský život obce

Podľa listiny z r. 1345 v Ösztövéri bola aj kaplnka, kde cirkevné služby vykonával farár zvaný Miklós. Zemanovia susednej obce László a Péter, synovia Jánosa Köbölkütiho však farárovi vo vlastnej kaplnke fyzicky ublížili, ohrozovali mu život. Iba miestni ho vedeli zachrániť, ale svätyňa a ostatné zariadenie kaplnky boli v súboji zničené.

Dedinu Ösztövér r. 1394 dal spustošiť zeman György Köbölküti z Gbeliec, obyvateľov vyhnal a tí neskôr pravdepodobne založili novú dedinu pod menom Újfalu (Nová Vieska).

R. 1437 prvýkrát je nazvaná naša obec menom Újfalu v kráľovskej listine z doby Žigmunda, keď daroval kráľ svojmu vernému statkárovi Lászlóvi Ludányimu a jeho synom tri obce - Gbelce, Bátorové Kosi-hy a Novú Viesku.

R. 1560 sa obec v cirkevných vizitáciách ani nespomína a aj v prvom nám známom tureckom spísaní r. 1570 je zaznačená ako neobývaná dedina, hoci stredoveký kamenný kostol s trstinovou strechou ešte tu stál. Praobyvatelia obce pochádzali pravdepodobne z okolia Debrecína, boli kalvínskeho vierovyznania, ktorých Turci po prvom obsadení Ostrihomu presídlili do Bátorových Kosíh a okolia. O tomto sa dozvedáme z cirkevných vizitácií z r. 1701. R. 1664 turecké spísanie už spomína 34 domácností, medzi ktorými sú v Novej Vieske uvedené také mená, ktoré sú dodnes iba v našej dedine, nikde inde (Csanda, Dobai, Búcsi, Mócsa).

Kalvínsky kostol, kresba Evy Jókai

Reformovaná kresťanská cirkev v Novej Vieske

Podľa ústneho podania ľudu dnešný kostol bol postavený z kameňov tureckej mešity, to znamená, že kresťanský stredoveký kostol buď zbúrali, alebo ho prestavali na tureckú sakrálnu stavbu. Či už tak, alebo onak, nemohol slúžiť pôvodnému poslaniu. Napriek tomu však tunajší veriaci zostali verne okolo svojho „neviditeľného“ kostola. Takáto verná výdrž charakterizovala refor-

movanú cirkevnú obec v Novej Vieske i v búrlivých časoch histórie, či sa to nazývalo protireformáciou, či komunizmom.

„Reformovanú ekléziu“ v Novej Vieske spomína prvýkrát r. 1652 Márton Perlaki v liste, v ktorom vymenoval reformované parochie cirkevnej oblasti Komárna. Prvým duchovným v Novej Vieske bol András Farnady Hencz. Jeho následník András Bámaďi r. 1654 dostal od dediny nasledovný plat: „Plat kazateľa Novej Viesky Andrása Bámaďiho za rok 1654: platidlo 20 forint, pšenica 20 meríc, jesenná sejba 2 jutrá, jarná sejba 2 jutrá, obe zožnú a odvezú, po častiach lúka, od každého domu jeden povoz dreva, konopné pole ako pre každého gazdu, z krstu jeden sliepka a jeden chlieb, copulatiotul 25 denárov, za pohreb 25 denárov, za spev 12 denárov, víno 1 pint z každého suda.“

Podľa súpisu cirkevných desiatkov z r. 1689, ktorý pripravil svodínsky farár János Kondor, v dedine bývali títo obyvatelia: Péter Kardy, István Takács, János Takács, János Magyar, János Bernáth, András Tóth, István Udvardi, György Tokody, Benedek Takács, János Dobai, Mihály Dobai.

Po vyhnaní Turkov r. 1700 v prvej rímskokatolíckej vizitácii Nová Vieska je zaznačená ako druhá filia gbelčianskej fary. Cirkevný život bez duchovného mohol fungovať len tak, že jeho úlohu suploval notár a učiteľ. Takto mohlo byť pravdepodobne aj v Novej Vieske, veď v časoch národnooslobodzovacích bojov Ferenc Rákócziho II. 6. novembra 1705 trojčlenná komisia mala komu odovzdať kostol a všetky jeho hnutelnosti. Hoci duchovného odohnali, cirkevná obec bola zachovaná a žila svoj život prispôbiac sa k novým podmienkam. I keď národnooslobodzovací boj bol zvrhnutý, z hľadiska cirkvi mala predsa veľký význam, totižto zastavil násilnú rekatolizáciu. Nikdy takými násilnými prostriedkami nebojovali ďalej proti takýmto doktrínam ani panovníci, ani ich obsluhovači ale ani sama katolícka cirkev.

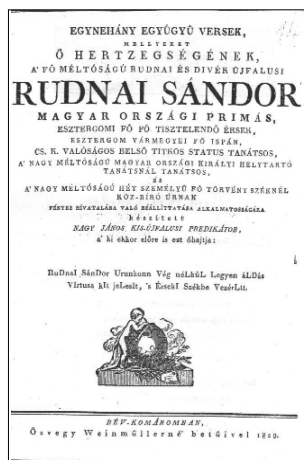
Nastalo teda obdobie „tichej protireformácie“. „Carolina Resolutio“ aj v Novej Vieske vzala späť kostol od kalvínov, ale cirkevná obec bola napriek tomu živá. Dosvedčuje to obežník arcibiskupa Jánoša Valesiusa s výzvou na cirkevnú vizitáciu. Tu sa spomína meno Levitu Istvána Kecskemétiho, ktorý obsadil miesto odohnaného duchovného v Novej Vieske. R. 1732 odvolávajúc sa na „Carolina Resolutio“ župa vydala zákaz činnosti levitu Istvána Jóbu v Novej Vieske. Práve toto je rozpo-vedané v cirkevnej vizitácii z r. 1732.

V cirkevnej vizitácii z r. 1755 je v Novej Vieske značených už 330 kalvínov, 10 rímskokatolíkov a 4 židov, ktorí hovorili po maďarsky. Verejný cirkevný život v dedine samozrejme nemohol byť. Obyvatelia katolíckej viery chodili do kostola v Gbelciach, kalvíni do Modran a Radvane.

Cirkevná vizitácia z r. 1761 toto všetko potvrdzuje. Pravdepodobne v tomto období bola postavená modlitebňa, totižto r. 1753 miestodržiteľská rada zakázala návštevu artikulárnych miest pre ostatných obyvateľov. Dokonca

Obecná pečať z r. 1764

*Básnická zbierka velebného Jánosa
Nagya napísaná Sándorovi Rudnaymu*

zakázala aj bohoslužby, ponechala iba orodovanie, nebolo ani kázanie, ani spev.

R. 1762 za panovania Márie Terézie odohnali i učiteľa a vymenovali násilím pre kalvínov v Novej Vieske katolíckeho učiteľa. Obyvatelia odopreli platiť podiel učiteľovi tak povediac, že dedina nevie vydržiať dvoch učiteľov. Z nájdených listín nevysvitlo, aký bol ďalší osud učiteľov, ale že kalvínsky učiteľ pôsobil v dedine, je isté. Totiž z r. 1775 sa našla listina s názvom „Plat školského majstra

novovieskej reformovanej eklézie“. Z tejto citujeme: „Platidlo 20 forintov, zrnitá pšenica 30 bratislavských meríc, na jeden pár čižiem ročne 2 forinty. Tri povozy sena. 12 funtov mydla. Dostatok dreva na kúrenie. Za výučbu za každé dieťa 10 grošov, 0,5 merice ovsa či jačmeňa, jedno kura, po polovici urbáriálnej sesie každou robotou na oráči a až po zber tak v jeseni a na jar. To je za notariát. Z orby konopného poľa jednu mericu s orbou a sejbou spolu. Kapustové pole. Vedľa cintorína ovocný sad slivky. Šesť okov vína. Za pohreb mŕtveho 20 kr. Za odobierku 1 forint.“

Cirkevná vizitácia rímskokatolíckej cirkvi vydaná po Tolerančnom patente r. 1783 je najobsiahnejšia, najpodrobnejšia. Počet obyvateľov kalvínskeho vierovyznania v dedine vzrástol na 411, boli dvaja židia a 60 rímskokatolíkov. Zvlášť sú vyznačení tí, u ktorých sa predvídalo nebezpečenie, že prejdú na katolícku vieru. Okrem toho sú vymenovaní tí, ktorí sa za posledných 18 rokov navrátili ku viere, z nich štyri rodiny boli z Novej Viesky. Všetko toto vyvoláva zdieňanie, že Tolerančný patent očakávala zdravá, vo viere a materiálnych hodnotách silná cirkevná obec.

Cirkevná pečať z r. 1823

Roku 1787 napriek všetkým zákazom župy bol aj kostol postavený; toto označuje i dnes viditeľný letopočet nad vchodom. Nakoľko panovník r. 1786 povolil postaviť kalvínskym kostolom vežu, aj v Novej Vieske sa už k hotovému kostolu pristavala veža.

Aj farský úrad obsadil prvý duchovný János Nagy. O jeho presnom príchode nemáme údaje, listina o plate pochádza z 15. mája 1787 a prvý zápis v matrike je z augusta 1787. 27. októbra 1835 János Nagy v 82. roku života zomrel, jeho miesto obsadil József Kovács.

Okolo roku 1823 bola vyhotovená aj pečať reformovanej eklézie v Novej Vieske, ktorej odtlačok sa nachádza na matričnom druhopise odovzdanom do ostrihomského archívu.

Roku 1874 v Novej Vieske pustošil požiar. O požiari sa píše v jednej žiadosti, ktorú novovieský duchovný a členovia predstavenstva predložili cirkevnému župnému zhromaždeniu.

Podľa svedectva údajov v účtovnej knihe obrovské pustošenie nezlomilo ani fyzickú, ani duševnú silu cirkevnej obce. Ešte v tom roku za pomoci darov a nie v poslednom rade vlastnou silou postavili školu, byt učiteľa a budovu fary. A to všetko za takých okolností, keď 80% obyvateľom boli domy spustošené. R. 1888 zomrel po Tolerančnom patente pôsobiaci druhý duchovný (pastier) obce József Kovács. Pozoruhodné je, že za 101 rokov mala cirkevná obec iba dvoch duchovných. Na pamiatku záboru vlasti spoločenstvo žien navrhlo i dnes používaný strieborný tanier, vtedy bola vyhotovená aj cínová krhla ako aj prikrývka na Pánov stôl, ktorý používali do r. 2000.

Po Józsefovi Kováčsovi bol duchovným pastierom Lajos Lénárt do r. 1929, v r. 1930-47 ním bol Károly Nehézy, keď sa výmenou obyvateľstva dostal do Maďarska. V Novej Vieske zaviedol nedelňé školské zamestnávanie, hodiny biblie zvlášť pre mužov, pre ženy a mládež. Znamená to, že ľuďom podal do rúk Bibliu, veľký dôraz kládol na zber

a učenie „zlatých úsloví“. Konfirmanti od jeho pôsobenia dostávajú Bibliu. Intenzívnou misijnou prácou sa pred Novou Vieskou otvoril svet. Mnohí navštívili parochiu, diakonisti, misionári, lekári. 25.júla 1936 tu vysvätili ten zvon, ktorý misionárka Mária Molnár odniesla so sebou na ostrov Pitilu. Károly Nehézy v Novej Vieske ku svojej misionárskej práci, k založeniu sirotinca a redigovaniu časopisov mal isté zázemie. Tu redigoval časopisy Hajnal a Kiskoszmály.

István Hamar slúžil v Novej Vieske v r. 1948-1973. Napriek tomu, že pre cirkev to bolo veľmi ťažké obdobie, zastával miesto vo svojej cirkevnej obci ako ozajstný duchovný. Vďaka tomu mohlo dôjsť k úplnej obnove kostola a parochie. Vďaka jemu sa nachádzajú i dnes v parochii kópie matričných kníh, ktoré sa povinne museli odovzdávať pre štátne orgány. Na jeho požehnanú prácu i dnes mnohí spomínajú.

Baptistická cirkev

Po 1. svetovej vojne rodina Libáriková z Révy navštevovala bohoslužby konané doma u rodiny Lorman v Gbelciach, kazateľom bol György Alexovics. Ich r. 1932 pokrstili v Dunaji pri Radvani n/Dunajom. Po krste sa zhromaždili aj v Réve. V 30-tych rokoch sa k nim pripojili aj Kožuchovci a Feješovci, ktorí sa r. 1926 presídlili z Maďarska na Arad. Vtedy bohoslužby vykonával brat Kántor z Marcelovej. Nasledujúcim duchovným bol Ján Kondač do r. 1951, ktorý bol kazateľom zhromaždenia založeného slovenskými presídlencami v Tekovských Lužanoch; do r. 1958 to bol Ján Mihál, do r. 1965 Dezső Bartos preložený z Nesvad, do r. 1981 Ján Kriška z Liptovského Mikuláša, do r. 1986 Ing. Jaroslav Poloha, do r. 1992 Alexander Barkóczy, do r. 2002 Tibor Bánsky. V súčasnosti zbor v Tekovských Lužianoch a jeho zborového stanice nemajú kazateľa.

Zhromaždenie v Novej Vieske s láskou navštevuje aj svätopeterský kazateľ Bálint Dóczy. Dnes má 20 členov a tvoria ho 4 rodiny - Libáriková, Mátyusová a rodiny bratov Šimkových.

Evangelická zvonica

Ausburgská evangelická cirkevná obec v Novej Vieske

Cirkevnú obec založili v r. 1926-7 Slováci presídlení z Rumunska a bývalej Juhoslávie pod vedením učiteľa Juraja Botíka, ktorý bol zároveň aj kantorom zhromaždenia. Mesačne raz sa konali bohoslužby, ktoré vykonával evangelický duchovný z Nových Zámkov. Hoci bola postavená škola a zvonica pre aradských presídlencov, pre chýbajúci kostol sa konali bohoslužby iba domové.

Po 2. svetovej vojne prišli ďalší slovenskí usadlíci z Myjavy. Vtedy rozhodlo zhromaždenie tak, že budú patriť k cirkevnej obci v Gbelciach, kde bola aj modlitebňa i duchovný. Ku Gbelciam patrilo i zhromaždenie evangelikov v Bátorových Kosihách a Štúrove. Farárom bol Miroslav Stuchlý do r. 1993. V tom čase i život zhromaždenia bol čulejší, v mesiaci dvakrát boli bohoslužby. Po jeho smrti tu pôsobili farári z Nových Zámkov - Macalák, Uhlík, Klement, Uhlíková. Od r. 2002 pápežským nariadením úlohy zhromaždenia v silne oslabenom kruhu evangelikov preberá Vlasta Uhrinová z Gbeliec.

Obecný dom

História ľudového domu siaha do roku 2000, keď pod odborným dozorom Vlastivedného múzea v Nových Zámkoch žiaci zorganizovali v obci zber pre záchranu historických hodnôt. Skupinku nadšencov po jeden týždeň usmerňovala Helena Gudmanová. O zbere pripravili aj

Dvor Obecného domu

magnetofónové záznamy, dokonca popri hodnotných zbierkach bol aj značný počet etnografického materiálu.

Problém nastal v umiestnení týchto zbierok, o ich prípadnom prezentovaní na výstave. V tom roku poslanci obecnej samosprávy navštívili v rámci festivalu v Budaörsi múzeum Heimat. Vlastne na podnet budaörsského zastupiteľstva sa novovieské zastupiteľstvo rozhodlo tak, že v obci zriadi podobný pamätný dom v záujme záchrany ľudovej kultúry v dedine. Prišlo práve vhod, že z dvoch novovieských domov rekonštruovaných odborníkmi pamiatkovej správy (dr. Béla Sisa, dr. András Vándor) jeden ponúkli na predaj. V novembri 2001 teda samospráva za finančnej pomoci budaörskej samosprávy odkúpila nehnuteľnosť pod č. 55. Intravilán nehnuteľnosti je 11/2 hektárový a ako to neskôr vysvitlo, po kalvínskom kostole sa jedná o najstarší dom v obci. Spolu s nehnuteľnosťou sa podarilo zachrániť aj značné množstvo jej hnnuteľností. Stajne a vedľajšie stavby zostali takmer v pôvodnom stave.

Zberatelia etnografických zbierok

Vyhlasenie ľudového domu za pamiatkový objekt sa ukázalo byť dosť obtiažne a ani by to nebolo najšťastnejším krokom pre budúce úradné záležitosti. Za pamiatkový objekt nebol síce vyhlásený, ale voľne sa mohla začať jeho obnova.

Rekonštrukčné práce pod vedením miestneho majstra murára Imricha Fűriho začali r. 2002 podľa návrhov horeuvedených dvoch odborníkov. V začiatkoch bolo cieľom dať do poriadku tri predné izby, ale hneď po zahájení rekonštrukcie sa práca spomalila, pretože na stenách prvej tzv. čistej izby sa objavili farebné maľby. Na prevedenie výskumu požiadali Józsefa Lángiho, odborného pracovníka štátneho ústredia reštaurovania pamiatok v Maďarsku. Z jeho pracovného denníka citujeme: „Dom bol pravdepodobne postavený v 19. storočí, obnovený na konci 19. a v prvej polovici 20. storočia. Steny boli pôvodne iba na bielo namazané, ale pri obnove na sklonku storočia boli steny prvej izby dekoratívnymi šablónami maľované, čo odzrkadľuje bytovú kultúru s črtami meštianskeho vkusu. V kuchyni a zadnej izbe sme však dekorácie podobného charakteru nenašli, tam steny naďalej natierali na bielo. Pred

Rekonštruovaná tulipánová truhlica

*Svadobný odev nevesty
a ženícha na prelome
20. storočia*

vymaľovaním čistej izby obnovili okná a dvere. Pôvodne boli natreté tmavohnedou olejovou farbou, čo je tiež prevzaté z meštianskej bytovej

kultúry. Vtedy totiž pri dekoratívnej šablónovej maľbe stien okná a dvere dostali tmavohnedú farbu.”

Odbornou prácou sa dostala na svetlo sveta typická výmaľba stien z prelomu storočia, ktorá sa asi len na tomto mieste nachádza v dedine.

„Na strope izby sa našla na prelomenej bielej podkladovej farbe iba jedna šablóna, rozeta pestrej farebnosti. Na stenách je dekorácia v oveľa horšom stave, lebo pred omazaním vlhkých stien počas opráv porušili ozdobná maľba. V najlepšom stave bola vrstva objavená na stene spoločnej s kuchyňou - na tmavofialovom podklade svetlomodré vzorky, nad nimi zelené listy kvetu. Na tejto ploche sa teda dá presne určiť a rekonštruovať ozdobnú maľbu. Aj vyššie nachádzame oveľa jednoduchšiu ornamentálnu maľbu, ale pre jej krehkosť sa nedá rekonštruovať. Pravdepodobne tu uzatvorili homogénne farebnú časť steny so vzorkami margaréty.”

Nástenné maľby prvej izby pre nedostatok financií boli len sčasti zreštaurované. Reštaurovanie previedol maliar Peter Felényi z Budafoku za

*Ornamentálna ozdoba
stien*

Rozeta

pomoci Eszter Stocker počas letného obdobia.

Pri rekonštruovaní sa potvrdili aj správy o požiari v kronike obce zo dňa 4. júna 1784, keďže pod viacerými vrstvami sa objavili aj čierne zhorené

vrstvy stien. Aj zápis o prestavbe potvrdzuje tú skutočnosť, že v požiari zhorené domy s trstinovými strechami si bohatší gazdovia prestavali so šidlovou či škridlovou strechou. K tomu ale museli upraviť výšku domu. Aj tieto úpravy sa dali dobre rozoznať.

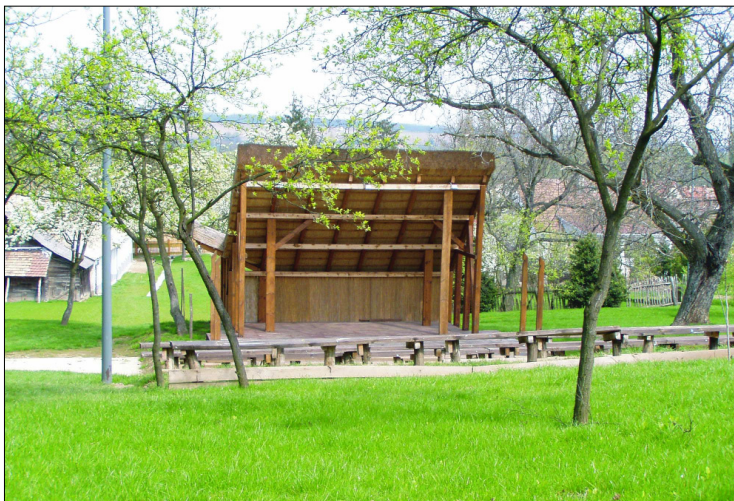
Súčasný zariadenie čistej izby tvorí pôvodný nábytok. Tulipánovú truhlicu zreštaurovala Erzsébet G. Horváth, reštaurátorka z Budaörsu. Mužský a ženský odev pochádza z prelomu storočia, je to kroj novovieskeho ženícha a nevesty. V Novej Vieske sú charakteristické čierne svadobné šaty nevesty, niekedy nosili hnedé. K tmavým šatám však patrilo dosť pestrofarebný, kvetmi zdobený veniec. Obraz na stene už ale ukazuje svadobný kroj 30-tych rokov minulého storočia (na obraze je majiteľ hostinca Makk Hetes, Ján Csanda a manželka Etela Balla).

Počas obnovy bola umiestnená na pôvodné miesto pec, ktorú v 19. storočí ešte používali, v 20. storočí už nie. Čistú izbu vykurovali pecou z kuchyne.

Obnovu domu realizátor ukončil v r. 2004. Na-

*Novomanželia zo
začiatku 30-tych rokov
20. storočia*

Amfiteáter

vtedy bol hotový aj amfiteáter, ďalšia pozoruhodnosť obce. Stavba bola realizovaná podľa návrhov svodínskeho staviteľa Tomáša Smidta, realizátorom bol Robert Smidt. Trstinové zastrešenie vyhotovili pracovníci závodu rodiny Juhászovej na spracovanie trstiny. Amfiteáter bol odovzdaný 20. augusta 2004. Slávnostného odovzdania sa zúčastnili aj štátni tajomníci Ministerstva vnútra Slovenskej a Maďarskej republiky, Zoltán Tóth a Martin Pado.

Pamätná izba Lajosa Gulyása

Lajos Gulyás, kalvínsky duchovný, ktorého 31. decembra 1957 popraviť. Pochádzal z Novej Viesky a bol jediným zo zboru reformovanej cirkvi v Maďarsku, koho v spojitosti s rokom 1956 popraviť.

Narodil sa 4. februára 1918 v tomto dome ako druhé dieťa Lajosa Gulyása a Erzsébet Kovács. Jeho otec mal 25 jutár pôdy, v čase „Maďarov“ bol obecným richtárom a ako silná reformovaná rodina sa zapájali do cirkevného života obce. Na spore v Győri r. 1957 toto všetko aj pripomenuli. Z hľadiska spoločnosti pôvod „kuláka“ i klerikálna výchova znamenali nebezpečie.

Po skončení miestnych ľudových škôl študoval na novozámockej reálke, kde r. 1937 zmaturoval. Po maturitách začal študovať teológiu v Lučenci, po uzatvorení školy pokračoval v štúdiách v Pápe, odkiaľ po skončení nastúpil cestu duchovného pastiera.

Svoje služby zahájil vo Felsőgelléri, potom v Balatonszepezde a od r. 1948 ho preložili do obce Levél. Jeho manželka Gabriella Puskás je učiteľkou v miestnej škole. Narodili sa im tri dcéry.

Skoro sa zapája i do politického života. Popri vykonávaní svetských povinností jeho daná povaha a osobnosť mu nedá ticho posediť, vidiať

Pamätná izba

Náhrobok Lajosa Gulyása

výzvy svojej doby, naplnený energiou bojuje za spravodlivosť. Je poslancom národnej rady Strany malých gazdov. Aj v čase šípokřížnikov sa odvážil zdvihnúť hlas, za čo ho uväznili; v období Rákosiho ho viackrát povláčili. Dobre vedel, že zlo je zlom či stojí na pravej, či ľavej strane.

22-23. októbra 1956 svetom sa znovu preženie správa - Maďarsko sa ocitlo na prahu historických udalostí, Maďari chcú byť slobodní, chcú sa oslobodiť spod jarma svojich utláčateľov...

Lajos Gulyás sa zdržiaval práve v Novej Vieske, keď sa dopočul z rádia o dianiach v Maďarsku - svojim takto povedal: moje miesto je tam. Ihneď sa zbalil a odcestoval do Levélu. 26. októbra 1956 dav ľudí - študenti, robotníci a zástupcovia inteligencie sa zhromaždili pred miestnou hraničnou kasárňou, s národnou vlajkou v rukách žiadali odchod Rusov a nezávislosť Maďarska. Je poludnie 12 hodín. Spievajúci dav rozohnala najprv paľba, potom ručný granát a paľba druhýkrát. Na zemi zostalo ležať vyše 100 ľudí a vyše 200 bolo zranených. Lajos Gulyás sa o tom dozvedel poobede o druhej, sadol na bicykel a išiel na Starý hrad. Kým tam došiel, zišiel sa tam obrovský zástup ľudí aby zaútočili na kasárne. Lajos Gulyás ich pred tým vystríhal z obavy z ďalšieho krviprelievania a veriac, že žandári budú schopní zvládnuť situáciu. Zanedlho prišli vojaci a národná stráž z Győru, ktorí obsadili kasárne. Keď vyviedli zajatých dôstojníkov, ochranu im nevedeli zabezpečiť pred davom, ktorý dôstojníkov zlynčoval. Lajos Gulyás aj v takejto situácii sa pokúsil zastaviť rozzúrený zástup ľudí: Nebite - kričal - nestaňte sa aj vy vrahmi! Jedného dôstojníka sa akýmsi zázrakom podarilo zachrániť. A práve toto dalo základ tomu, aby v r. 1957 za poburovanie troch

úplne nevinných ľudí z inteligencie odsúdili na smrť a popravili. 21. decembra 1957 ho síce vyšší súd zbavil obžaloby za poburovanie k vraždeniu, ale obžaloby za vodcovstvo prevratu proti demokratickému právnemu poriadku a za zradu vlasti ho odsúdili na smrť. Jeho žiadosť o milosť aj prezident odmietol. Rozsudok bol vykonaný vo dvore väznice v Győri na Silvestra r. 1957. Roku 1989 v Novej Vieske na jeho pamiatku obyvatelia obce a reformovaná cirkevná obec dali postaviť v miestnom cintoríne vyrezávaný stĺp. 29. marca 1990 rozsudok z r. 1957 Oblastný súd v Győri anuloval. Roku 2005 ho znovu pochovali, keď jeho rodný dom sa stal Obecným domom - samospráva zriadila pamätnú izbu Lajosa Gulyása - „ktorý zomrel za pravdu pre našu cirkev a ako verný syn nášho národa“.

Róbert Kis

Literatúra:

Róbert Kis,: Kisújfalu története a kezdetektől 1900-ig, 2000, Cranium, Érsekújvár

Niesli svetlo Evanjelia, Bratská jednota Baptistov v SSR, Bratislava, 1988

Archív obce Nová Vieska

Archív reformovanej cirkvi v Novej Vieske

Štatistické ročenky